

Karel Václav Klič v mladých letech.

Archiv Rodopisné společnosti

Tisk Jan Lerner v Praze XV.

RODOPISNÁ GALERIE.

IV.

JUDr Otakar Klíč:

Rod Karla Václava Klíče.

K 100. výročí jeho narození dne 31. května a k 15. výročí jeho smrti dne 15. listopadu 1941.

Z České země pocházejí tři velcí vynálezci v oboru tisku: Al. Senefelder, vynálezce litografie, narozený r. 1771 v Praze, Jakub Husník, vynálezce světlotisku, narozený r. 1837 ve Vejpřicích a Karel Václav Klíč, vynálezce heliogravury a tisku z hloubky, narozený dne 31. května 1841 v Hostinném (Arnau).

Vynálezce Karel Václav Klíč není u nás znám a ctěn tak, jako v cizině; bylo to způsobeno jeho dlouholetým pobytem mimo vlast, tam také zemřel a jest pochován. Mnohým lidem jméno K. V. Klíč nic neříká, ačkoliv s účinky jeho vynálezu, hlavně tisku z hloubky, setkávají se téměř denně, obdivujíce se v různých časopisech krásně a věrně provedeným obrazům a reprodukcím. Za to odborníci znají jeho vynálezy dokonale, používajíce jich při všech reprodukcích uměleckého rázu, starých mistrů ve velkých formátech proti dřívějším reprodukcím buď dřevorytem, ocelorytem, nebo způsoby litografickými. Tím jest dán kulturně historický význam Klíčovu vynálezu, kterýž přivedl reprodukční grafiku rázem k vrcholu dokonalosti a výkonnosti. Rovněž by bylo křivdou, zapomínati na Klíče jako na umělce, malíře a kreslíře. Studoval na pražské akademii pod známým prof. Engerthem, podle rady malíře Čermáka, který v Klíčovi poznal nevšední talent, stal se malířem v tehdejší době velmi známým a oblíbeným. Kromě ilustrací, hlavně karikaturních, ve kterých zvláště vynikal, věnoval se především portrétu. Jeho větší a v Čechách známější prací (kromě jiných) jest portrét zakladatele »Sokola« Karla Fügnera pro pražský Sokol; maloval jej roku 1861, jsa teprve dvacetiletý. Také Boženu Němcovou maloval jako Libuši, neboť studoval s jejím synem Kar-

lem na malířské akademii a proto býval častým hostem v její domácnosti.

Přes svoji odloučenost od vlasti a dlouhý pobyt v cizině, hlavně v Anglii, nikdy nezapřel svoje češství; ač žil celá desetiletí bez vztahů k českému životu, podepisoval důsledně všechny své umělecké práce Klíč.

Na mezinárodní výstavě tisku z hloubky, pořádané na počest K. V. Klíče roku 1929 v Umělecko-průmyslovém museu v Praze, byly vystaveny jeho vynálezy a vydán spisek, pojednávající o jeho díle a životě. Vládní rada K. Albert z Vídně (Wien) zabýval se podrobněji jeho prací a výsledkem toho je jím vydaná obsáhlá monografie »Karl Klietsch, der Erfinder der Heliogravüre und des Rackeltiefdruckes« (Wien 1927 aus der Graphischem Lehr u. Versuchsanstalt.) U nás věrným a oddaným ctitelem Klíčovým jest Ing. Robert Urban, ředitel Technologického musea, který se s K. V. Klíčem osobně znal a přátelsky stýkal; jako odborník napsal mnoho článků a pojednání o Klíčových vynálezech po technické stránce jakož i o jeho životě; citujeme jeho »Moje vzpomínky na K. Klíče«. Také v »Knize o Praze«, první svazek, napsal Dr. L. Šebesta článek »Rodina K. Klíče v Praze 1854-1862«.

O jméně »Klíč«.

Roku 1895, kdy K. V. Klíč dlel v Anglii, aby zde uplatnil svůj vynález tisku z hloubky, byl mu při slavnosti, pořádané při příležitosti dokončení stavby závodu pro tisk z hloubky »The Rembrandt-Intaglio Printing Co« v Lancastru, jehož byl spolumajitelem, odevzdán umělecky kovaný klíč jako výraz jeho poměru k novému domu i jako nárazka na jeho jméno.

Na první pohled by se jistě mohlo zdáti zbytečným uvažovat o významu a původu tohoto jména. Vždyť jméno Klíč jako jméno znějící ryze česky nemohlo pocházeti než z pojmu věci »klíč«; na př. také v Kotíkově knize »Naše příjmení« jest tak uváděno. Na věci by nic také neměnila ani skutečnost, že jak Karel Václav Klíč tak i jeho otec byli v křestních matrikách zapisováni Klietsch, neboť je známo, že dlouho a často záleželo na libovůli, příp. na národnosti farářů, jakým pravopisem jména křtěnců do matrik zapisovali. Věc je však nutno posuzovati také s jiného hlediska, neboť děd K. V. Klíče narodil se nikoliv v Čechách nebo na Moravě, jak by bylo vzhledem k českému znění jména předpokládáno, nýbrž ve Würzburgu (Würzburg) v Bavorsku. Třebaže tím první hledisko o původu tohoto jména nemůže býti zavrženo, přece jen další zjištění, že též starší přímé generace tohoto rodu pocházejí z Bavorska, donutí rodopisce, aby se zajímali o původ jména více, než jak bylo z počátku zamýšleno. Je třeba studovati jméno nejen filologicky, nýbrž také rodopisně-historicky. Mohou vzniknouti hlavně dva dohady: První, že jde o český, slovanský původ jména jehož nositelé buď, usazení původně na českém území, se přestěhovali či emigrovali do Německa, nebo pocházejí ze slovanského

obyvatelstva na německém území; a druhý dohad, který zásadně nelze zcela zamítnouti, že původ jména jest jiný než slovanský.

Zatím byly zjištěny tyto skutečnosti:

1. V německých knihách o příjmeních se jméno Klíč-Klietsch nevyskytuje. V českých zemích jest výskyt tohoto jména poměrně řídký, za to v Německu, zvláště v Bavorsku a severním Německu jest poměrně časté a vyskytuje se již dávno.

2. Dosavadním šetřením dosud nedokončeným nebyl ještě nalezen příbuzenský vztah mezi rodem Klíčů, jehož příslušníkem je K. V. Klíč, a stejnojmennými rody v Čechách a na Moravě. Věc je pochopitelnější z dalšího pojednání, jak bude následovati, že totiž (chceme-li poněkud předběhnouti) pouze jeden z bavorské pošlosti tohoto rodu, byv náhodou odveden k pluku, sedícímu tehdy posádkou v Čechách, zde se oženil a tak snad založil českou větev tohoto rodu. Na můj dotaz v Časopisu Rodopisné společnosti v Praze r. XII. 1940 o výskytu tohoto jména bylo mně odpověděno laskavostí pana A. Ferulíka, že Klíčové žijí již od 17. věku na Drahanské vysočině. Ale Klíčové (Klietschové) žijí již, jak zjištěno, také od 17. věku v Bavorsku, po případě jinde v Německu. Není jisté, zda tu může jíti o rodovou příbuznost.

3. Teorie o českých pobělohorských vystěhovalcích do Německa není (zatím) bezpečná, neboť podle dosavadního badání Klíčové byli katolíky. Přes to však také teorie o Klítech exulantech z Čech může míti správný — zatím neznámý — podklad, poněvadž Franky v Bavorsku, kde leží místa původních osad Klíčů v Německu, jest místem, kam se kdysi bral jeden z proudů českých emigrantů. Ano, zdá se dohadem pravdě nejbližším.

4. Slovo »die Klitsche« v německém, hlavně severoněmeckém dialektu má význam »statek« s poněkud posměšným významem. Ale i tento výraz může býti původu slovanského, zvláště severního, t. j. z Pruska. Výklad jména »Klíč« z jazyka německého jest nejmeně pravděbodobný.

Mužská řada Klíčova rodu.

Nejstarším zjištěným předkem K. V. Klíče ve smyslu patrimoniálním jest Andreas Klietsch, jenž se narodil kolem roku 1682 v místě dosud nezjištěném. Různé okolnosti nasvědčují, že to bylo město nebo okolí Fuldy (Fulda) v Hessko-Nassavsku. To hlavně proto, poněvadž u dvou jeho dětí jsou uvedeni jako kmotři občané z Fuldy. Ukáže-li budoucí pátrání tento předpoklad správný, bude tím posílena teorie slovanského původu jména i rodu, ježto mezi poddanými proslulého kláštera fuldského bylo mnoho Slovanů, o nichž se zachovala již z roku 736 zpráva v životopise svatého Sturma. Kromě archivních pramenů ukazují na původní zdejší slovanské osídlení mnohé místní názvy. Andreas Klíč byl povoláním kancelistou, později registrátorem kláštera Michelsberg

v Bamberku (Bamberg). Jako 34letý oženil se dne 17. VII. 1716 s Marií Suzanou Hoffmannovou.

Zápis o tom v matrice oddaných v St. Michael (nyní UL. Frau) v Bamberku zní: »Anno 1716 den 27. Julii hat sich zum hl. Sacrament der Ehe versprochen der ehrnwerte Herr Andreas Klitsch¹⁾ des Closters Cancellist mit tugendsamen Jungfer Maria Susanne Hoffmannin seynd copulirt worden. a P. Chiliano Immel p. t. priore e custode.« — Z okolnosti, že řečený Andreas K. byl úředníkem klášterským, vysvítá, že nebyl občanem bamberským, nýbrž že požíval t. zv. církevní immunity, t. j. že byl vyňat ze světské pravomoci a podléhal i soudnictvím pravomoci církevní. O jeho vzdělání dá se předpokládat, že musel mít vyšší vzdělání.

Z jejich manželství vzešlo v Bambergu 7 dětí. Franz Josef nar. 29. VI. 1717, kmotři Franz Josef Herzing z Fuldy a alutarius (jirchář) Karl Hofmann. Johann Michael nar. 28. I. 1719, kmotr Michael Klitsch, bednář. Johann Georg nar. 11. XII. 1720, kmotr Johann Georg Stich, komorník u dv. rady Bauera. Johann Kaspar nar. 30. I. 1723, kmotři Johann Kaspar Hiltmann, výčepník vína ve Fuldě a Hieronimus Karl Hofmann, jirchář. Johann Friedrich nar. 31. III. 1727, kmotr Johann Friedrich Rosenzweig »Stadtratverwandter« pravděpodobně člen městské rady. Maria Elisabeth, nar. 31. III. 1727 (dvojče posledního) kmotra M. Elisabeth Banader, dcera cukráře od horního mostu. Paul Franz Jacob, nar. 21. VII. 1729, kmotři Jacob Franz Dietz, měšťan a jirchář a Paul Franz Grübel, písař a syndik v klášteře Michelsberg.

Manželka Andree K. zemřela již roku 1730, dne 27. V. ve věku 38 let. (»Maria Susanna Glitschin Hr. Andreae Klitsch, cancelist uff dem Mönigsberg uxor im sandt 38 iahr obiit munita d. 26. Maii de nocte sepult e musicaliter ac post dt.«)

Andreas Klitsch dožil se vysokého věku 82 let. Zemřel 26. V. 1764. (»Andreas Klitsch Mönigsberg Registrator aet. 82 obiit 26. maii et 28. sep. mus. munitus!«)

Z Hessových »Matrikel der Akademie und Universität Bamberg« jest patrno, že na bamberské universitě studovalo několik synů a př. potomků Andrea Klitsche i jiní nositelé tohoto jména v letech 1731-1787. Jsou to z let:

1731/32 Fran. Jos. Klitsch, Bamberg, nar. 29. VI. 1717

1748/49 Franziscus Jacobus Klietsch, Bamberg, nar. 25. VII. 1729

1754/55 D. Joannes Georgius Klietsch, universitatis typografius

1773/74 D. Joannes Georgius Klietsch universitatis typografius, nar. 11.

XII. 1720

1773/74 Franziscus Josephus Klietsch, Bamberg, filius typographii universitatis

1774/75 Jacobus Kilianus Klietsch, Bamberg

¹⁾ O pravopisu jmen podotýkám, že užívám většinou takového tvaru jména, v jakém se v příslušném pramenu zvl. starém vyskytuje.

1776/77 Philippus Klietsch, Bamberg
1786/87 Rudolphus Klitsch, Bamberg.

Pátý z jeho synů Johann Friedrich Klietsch, narozený 31. XII. 1724, oženil se jako třicetiletý 4. II. 1754 ještě v Bambergu u St. Peter u. Georg s Marií Magdalenou Rösslein, dcerou pekaře Mikuláše Rössleina z Würzburgu. Jeden ze synů Andrea Klitsche, stá-
řím druhý, František, který byl svědkem při svatbě J. F. Klietsche, zvolil si povolání svého otce a stal se také klášterním úředníkem. Johann Friedrich měl již tehdy poměrně dobré postavení, ježto byl conditor aulae t. j. dvorním biskupským cukrářem. Trvale však v Bambergu nezůstal. Neví se, byla-li to snaha po lepším místě či vliv jeho ženy, původem z Würzburgu, kde se narodila 11. VI. 1718, že se kolem roku 1762 přestěhoval do Würzburgu a stal se tu prv-
ním dvorním cukrářem na biskupském dvoře würzburském; byl sem asi delegován, neboť tehdejší würzburský kníže-biskup Adam Friedrich von Seinsheim byl současně biskupem bamberským.

Zajímavé je srovnání zápisy z »Wüzburger Hof - und Staatskalender« z let 1760-1779 o dvorních cukrářích. Roku 1760 a 1761 tu byli:

Hr. Caspar Amendaii, erster Hofzuckerbacker, Hr. Cristian Hotzen-
laub, zweiter Hof-Zuckerbäcker, Cajetan Hoffmann, Gehülf; r. 1762 Hr. F. r i d e r i c h K l i e t s c h e r s t e r Hofzuckerbacker, Hr. Caspar Amen-
daii, zweiter Hofzuckerbacker, Cajetan Hoffmann, Gehülf; 1763 až 1773
stejně; 1778 chybí však Friderich Klietsch; 1779: Hr. Caspar Amen-
daii erster Hofzuckerbacker, Hr. Franz Jacobus Klietsch zweiter Hof-
zuckerbacker, Gehülf Cajetan Hoffmann. — Z uvedeného plyne, že roku
1762 musel dosavadní první dvorní cukrář Caspar Amendaii pustiti své
místo J. Friderichu Klietschovi a spokojiti se s titulem druhého dvorního
cukráře, což opravňuje k domněnce, že Klietsch musel býti buď velmi
zdatný ve svém oboru, nebo že měl velkou ochranu.

Toto své postavení zachoval si až do smrti roku 1777. R. 1778
již není zaznamenán a příštího roku 1779 původní první dvorní
cukrář Amendaii vstupuje zase na místo zemřelého Klietsche. V
témže roce uvedený jako druhý dvorní cukrář Franz Jacobus
Klietsch je pravděpodobně nejstarším synem Friderichovým (naro-
zený ještě v Bambergu roku 1757 a zemřelý 25. X. 1782 ve Würz-
burgu. Byl ženat s Annou Margarethou Lohrin, dcerou Erharda
Lohra ve Würzburgu). J. Friedrich Klietsch zemřel ve Würzburgu
dne 25. XI. 1777.

Kromě zmíněného Franze Jacoba měl Friedrich ještě tyto děti:
J o h a n n G e o r g K l i e t s c h, nar. 5. XI. 1763, kmotr Joes. Ge-
orgius Hemerich, Hofweinpfeifer und Hofbuttnermeister; Maria
Margaretha, nar. 1759 zemř. 21. II. 1764; Anna Margaretha nar. 5.
VII. 1765 zemř. 27. VI. 1793; Joes. Nicolaus nar. 11. IV. 1767. Z u-
vedených povolání Klietschů bylo až dosud zřejmo, že se všichni
věnovali vrchnostenským službám a to po výšce vrchnosti církevní.
Osudy jiných dětí kromě Johanna Friedricha jakož i Franze Jacoba
nejdou dosud známy.

Johann Georg Klietsch²⁾, nar. 5. XI. 1763 ve Würzburgu, by mohl býti tím, který snad jediný se dostal ve vojenské službě do Čech a založil zde českou větev svého rodu. Že ostatní rodoví příslušníci zůstali v Německu, o tom svědčí zjištěná skutečnost výskytu toho jména tam dosud. Johann Georg byl odveden či lépe naverbován jako říšský rekrut k pěšímu pluku č. 21 a to 18. června roku 1781 za 35 zl. Že bavorský příslušník se takto stal vojínem rakouského pěšího pluku, můžeme si vysvětliti okolností, že Rakousko tehdy verbovalo pro svoji brannou moc takřka ve všech katolických zemích. Již v létě tohoto roku ležel nemocen v garnisonní nemocnici v Chebu (Eger). (Standestabelle des Inf. Regts. 21 Juli-August, Fasz. 1231.) Nebyl však bohužel nalezen jeho odvodní list. Při třídění jeho setniny v Jičíně dne 26. srpna 1786 jest označen jako desátník, 24 a 3/12 let stár, katolík, svobodný, knihař z povolání, t. č. nemocen v místní nemocnici; výška 5 stěvíců, 5 coulů a 1 strich, tedy dle našich měr asi 171 cm (Musterliste des I. R. Nr. 21, Fasz. 1207³⁾). V těch dobách neexistovaly osobní záznamy a kmenové listy, ve kterých by kromě jiných vlastností byly uváděny též popisy osob, barva vlasů, očí, zvláštní znamení atd. Pěší pluk č. 21 bojoval r. 1792 v Nizozemí a obhajoval město Pellingén. Roku 1793 zúčastnil se Johann Georg se svým plukem bojů v Nizozemí, hlavně při obléhání pevnosti Maubège. V letech 1794-1795 bojoval pluk ve Francii, nad Sombrou, u Erquelin a konečně v pevnosti Charleroi, kde byl Johann Georg Klitsch, poddůstojník, dne 25. VI. 1794 zajat při vzdání se pevnosti. Ze zajetí, jak vysvitá ze záznamů z Kriegsarchivu Wien, se v dubnu r. 1795 vyprostil sám. Roku 1805 dne 24. března jako podporučík vzdal se hodnosti, »kvitoval« službu vojenskou reversem z téhož dne.

Tento revers zní takto:

»Revers. Nachdem auf mein gehorsammstes Ansuchen von hohen Orten die gnädige Bewilligung erfolgt ist, meinē bei dem kaiszer. königl. 21ten Linien-Infanterie-Regiment Baron Gemmingen innehabende Unter Lieutenants Charge quittieren zu dürfen, so mache ich mich deren bestehenden allerhöchsten Verwendungen gemäss hiemit verbindlich, dass ich niemals eine Wiederanstellung im kaiser-königlen. Militaire suchen, auch der militair. Pension und allen übrigen Beneficien feyerlich entsagen wolle. Urkund dessen meine und der beiden hiezu erbetenen

²⁾ Jméno J. Georga Klietsche vyskytuje se ještě v knize Geschichte des Inf. Regts. Ritter von Milde Nr. 17 od Ferd. Strobla von Ravelsberg, druhý díl, Lublaň 1911 a to v seznamu důstojníků až do roku 1815. Konečně poukazují ohledně dalších podrobností (zřizování pluků, účast na polních taženích, mírové posádky, výstroj v různých dobách atd. zřízení domobraný 1808) na knihu »Geschichte der k. u. k. Wehrmacht« od majora Alph. Frh. v. Wrede, 5 svazků.

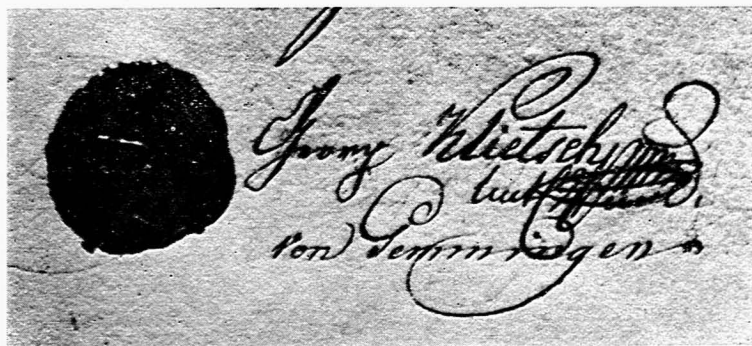
³⁾ R. 1785 svobodníkem, později desátníkem, 1789 feldvéblem, 30. května 1799 praporčíkem, 1. ledna 1800 poručíkem, 1. června 1809 setníkem.

Zeugen Hand-und Petschaftsfertigung. Sigl. Gitschin in Böhmen den
24ten März 1805.

L. s. nečit. pečeť
L. s. Frz. Lawitčzka

L. s. Georg Klietsch
von Gemmingen

Na této listině jest zajímavá pečeť, bohužel trochu poškozená, takže z ní nelze seznati všechny podrobnosti a jejich význam. Důstojníci a úředníci císařského a později též bývalého rakousko-uherského vojska byli

(Vyňato z Hofkriegsrats-Akt. P. 1805-G 1-127/5)

Pečeť J. G. Klietsche.

Archiv Rodopisné společnosti v Praze.

Tisk Jan Lerner v Praze XV.

povinni připojovati oficielním listinám vedle svého podpisu také své pečetě. Byli-li šlechtici neboť jinak oprávnění k používání erbů, tu nesly jejich pečetě jejich erby; jinak na nich byla jenom začáteční písmena jména a příjmení, ozdobené vojenskými symboly. V dřívějších letech však, jak zkušenost učí, přisvojovali si důstojníci bezmyšlenkovitě též znaky, které jim nepříslušely. U předmětné pečetě jsou kromě začátečních písmen G. K. zřejmy symboly snad stavitelské nebo knihařské nebo i válečnické.

Příčina jeho vystoupení z vojska z aktů nikterak nevysvítá, můžeme však býti blízko pravdě, budeme-li předpokládati, že souvisí s jeho zamýšleným a později též uskutečněným sňatkem, že totiž ani on ani jeho nevěsta nebyli s to složití předepsanou kauci. Ze

zkušenosti a z jiných zjištěných skutečností se zdá, že nemusíme být daleko od pravdy, jestliže předpokládáme, že Klietsch tehdy svou hodnost podporučíka svému nástupci prodal. Kup a prodej šarží a míst nebyla tehdy věcí neobvyklou a úřady byla dokonce trpěna, ba i přípustna. Vojenský erár ušetřil si tak hlavně u důstojníků, kteří nebyli zcela invalidní, vyplácení stálého zaopatřovacího platu. Hodnost podporučíka byla tehdy ceněna obnosem 1.000 až 2000 zlatých. Maje tuto částku k dispozici, mohl kvitovavší důstojník žít jistou dobu bez starostí a mezi tím se poohlédnouti po jiném vhodném zaměstnání. Jestliže takového místa nenašel anebo jinak peníze spotřeboval, býval tak donucen jít kamkoliv znovu do služby. Jaké zaměstnání měl Klietsch mezi léty 1805 až 1807, nedalo se dosud zjistiti.

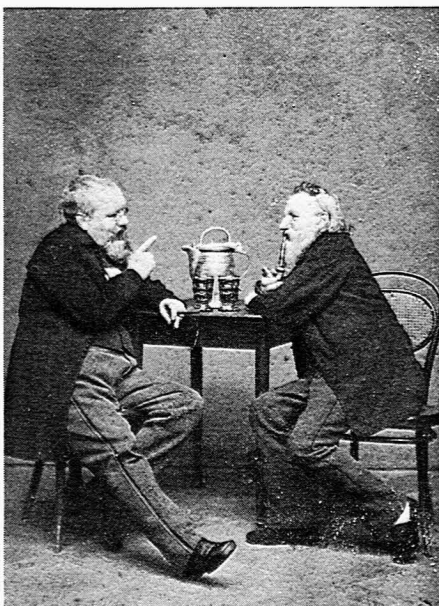
Dne 3. ledna 1808 se Klietsch skutečně v Novém Bydžově oženil a sice s Elisabeth Hacklovou (v různých jejích dokumentech jest její jméno udáváno jako Hackl, Haklin, Hackel, Haakil)); byla dcerou Jana Hackla, výběrčího v Novém Bydžově číslo 200⁴⁾. V rubrice »stav« jest Klietsch uveden jako vdovec, ačkoliv z předchozího pátrání, jak v pramenech civilních tak i vojenských, nikde se jeho první sňatek neuvádí. Pro rodopisce jest zde zajímavá skutečnost velkého věkového rozdílu obou snoubenců. Eliška Hacklová se narodila v Novém Bydžově 24. X. 1786, byla tedy v době sňatku 22ti letá, kdežto ženich byl 45ti letý. Zdá se, že i sám Klietsch byl si vědom tohoto příliš velkého věkového rozdílu, protože si aspoň tři leta ubral, neboť v oddacím listu jest uvedeno jeho stáří 42 místo správně 45. Pokud se týká zaměstnání, jest zde uveden jako měšťan novobydžovský. Ještě téhož roku však, přes své slavnostní prohlášení v citovaném reversu, je již opět v činné službě a to jako nadporučík zeměbrany; dokonce 1. červnem 1809 jest povýšen na setníka. Druhý zeměbranecký prapor, jehož příslušníkem byl Klietsch a který byl zřízen ve Vrchlabí (Hohenelbe) byl po celou dobu války v záloze, bojů se nezúčastnil a časem byl posádkou v pevnosti Josefově. Později byl Klíč příslušníkem druhého bydžovského zeměbraneckého praporu a po jeho rozpuštění dostal přidělení jako setník u pěšího pluku číslo 17 Princ Reuss von Plauen (Hofkriegsratrescript vom 10. III. 1810 G. 4100), kde zůstal v aktivní službě ještě dalších pět let až do své superarbitrace roku 1815.

Chceme-li se zde zabývatí také majetkovými poměry Jiřího Klíče, posuďme je z toho, že jeho příjmy t. j. měsíční plat činil 73 zl. V čase polních operací měl měsíční přírůstek pro sluhu a 2 vojíny 2 zl. 18 kr., jakož i denní přírůstek 3 porce chleba a 3 koňské porce (oves a seno). Za chléb a obrok bráno často relutum činící 2-3 zl. Když byl po superarbitraci, jak shora uvedeno, byl Klíč uznán za schopna ke službě posádkové a k službě v uniformních skladech, nebylo té doby místo toho druhu volné. Proto byl dne 16. dubna

⁴⁾ Nový Bydžov Lit. M. str. 81. Svědci: Václav Bukovský a Mat. Seidl, měšťané z N. Bydžova.

Klíč

Karel Václav Klíč.

Archiv Rodopisné společnosti

*Karel Klíč starší (vpravo)
se svým přítelem.*

Tisk Jan Lerner v Praze XV

1815 dán do výslužby jako poloviční invalida, měl plat 600 zl. ročně, který mu byl poukazován od pražské invalidovny. Krátce před svou smrtí byl však zase přechodně ustanoven za velitele prvního Landwehrdepositorium při pluku Alberta Gyulaye čis. 21 (byl to jakýsi náhradní kádr mužstva), požíval tedy opět aktivního platu (srov. Hofkriegsrat 1815 G. 1-5/131, Wrede). Ačkoliv se to zdá býti podivné, přece z aktů vysvítá, že jako velitel depositoria měl gáži majora ve výši 95-110 zl. Jeho pensijní příjem měsíčně byl 50 zl. a k tomu od 16. IV. do 30. V. 1815 přídavek 100% (pro snížení ceny peněz) a od 1. VI. 1815 dokonce 150%ní přídavek. Podle sumárních výkazů obdržel: Roku 1816 i se 150%ním přídavkem 1500 zl., roku 1817 pense 600 zl., dále 150%ní přídavek ve vídeňské měně t. j. 450 zl. a 50% v konvenční minci t. j. 150 zl.; tedy celkem 1.200 zl. K řečeným obnosům měl ještě tak zvaný »Landwehremolument« také jeden druh přídavku, který se však v aktech neuvádí. (Srov. Pensionsprotokoll der Hauptleute S. 2345, Hofkriegsrath 1818 G. 1-14/7, Hofkriegsrath 1818 L. 1-65/303).

Vdova po něm žádala po jeho smrti, aby jí pense byla posílána do Police nad Metují a dnem 1. I. 1818 obdržela roční pensí 300 zl. vídeňské měny. Detailní její požitky v aktech uváděny nejsou, nýbrž vždy jen sumárně (Pensionsprotokoll der Hauptmannswitwen 1/121). Z různých pramenů, na př. Resolutionsbuch VI. Teil Nr. 2311, Vormerkbuch über Pension von Militärwitwen nud Waisen S. 8573, Standesbuch IV. S. 153 jakož i z pozůstalostního spisu, nyní v archivu ministerstva vnitra sign. J. D. 1818/5/4, vychází, že Jiří Klíč po své smrti zanechal vdovu a dvě nedospělé děti. Jak si byl Klietsch vědom svízelného postavení, jež po něm bude mít jeho žena tehdy 32letá s dětmi Klárou a Karlem, o tom svědčí znění jeho poslední vůle, napsané vlastnoručně v Polici nad Metují dne 16. listopadu 1817, tedy pouze půldruhého měsíce před Klíčovou smrtí:

»In Namen der allerheiligsten und unzertheilten Dreyfaltigkeit, Gott des Vaters und des Sohnes und des Heiligen Geistes Amen! — Nachdem ich bei meinen anhaltenden kränklichen Umständen und Abnahme meiner Leibes Kräfte die Stunde des Todts ahnden, jedoch nicht voraussehen kann, so habe ich zur Verminderung aller sich nach meinem Tode ergebekönnente Missverständnisse in Betreff meiner Haabseligkeiten nachstehendes festzusetzen beschlossen, welchem nachzukommen, ein löbl. Gericht ersuche. — 1. Empfehle ich Gott dem Herrn meine arme Seele, und was meine Beerdigung anbelangt, so wünsche ich ohne alle Gepränge und Aufwand begraben zu werden. — 2. Zur Universalerbin bestimme ich meine Gemahlin Elisabeth geborne Haackhlin, mit dem Beisatze, dass nach deme ich Hauseinrichtung, sammentlichen Mobilien, und sonstigen Effecten, mit einem Worte, wie alles liegt und stehet, allein frey schalten und walten könne, in deme ich in Sie das ganze Zutrauen setze, dass Sie mit allem nach Einsicht und zum besten der Kinder verfahren werde. — 3. Weil ich aber auch noch eine unmündige Tochter Clara und Sohn Carl habe, die eines Vormundes bedürfen, so bestimme als Vormund den Herrschaft Politzer Director Herrn Joseph

Huschitzkj, von dessen Liebe Einsicht und Freundschaft ich das beste und für meine Kinder nützliche Hofe, wie auch voraus setze, dass er diese Pflichten übernehmen wird. — Zur Vermeidung aller durch Anlegung der Spere auflaufenden Gerichtskosten, habe ich bei gesunder Vernunft diese meine letztwillige Anordnung eigenhändig niedergeschrieben, gesiegelt und durch meine eigene Ferdigung bestätigt. — Sigl. Politz am 16ten Nowember 1817. Johann Georg Klietsch m. p. pens. Hauptmann. L. S.«

Snad byla tato poslední vůle, pokud se týká Klíčových starostí o děti a poručenství splněna; jistě však nesplněna v ustanovení o jeho pohřbu, neboť z citovaného pozůstalostního spisu zjišťujeme, že účet za pohřeb činil na tehdejší doby dosti značný obnos 81 zl; z toho největší položka 24 zl. jest za učitele a muzikanty a 8 zl. »für Pulver an dreimalige Salve«, tedy jistě nebyl pohřeb tak tichý, jak si nebožtík přál. Pozoruhodné jest, že pochovávací farář účtu nepodal, vykonav obřad zdarma. Ke zmíněné částce výdajů za pohřeb třeba ještě připočísti 12 zl. 41 kr., které byly věnovány chudým. Že byl v posledních měsících svého života Klíč nemocen velmi těžce, o tom svědčí účet lékař. na 68 zl. 29 kr. od srpna do prosince 1817; v účtu jsou přesně vypočteny lékařovy návštěvy a vychází z něho na jevo, že lékař navštívil nemocného někdy i několikrát za den. Léčba sama však byla dosti primitivní, předepisovány jenom doverské prášky a malinové šťávy. Vdova, jak z pozůstalostního spisu vysvitá, prodala v dražbě většinu svršků, ze kterých nejceennější věc byla polokrytá bryčka, celkem za 487 zl. 40 kr. (vyvoláno bylo za 300 zl.); s dětmi se z Police odstěhovala pravděpodobně do Rychnova nad Kněžnou, kde zemřela až 2. února 1864 ve stáří 78 let, aniž by se byla znovu provdala.

Jest zajímavé, že v citovaných vojenských pramenech nejsou uvedeny Klíčovy děti; můžeme si to snadno vysvětliti tím, že Klíč uzavřel civilní sňatek a to nikoliv jako důstojník, nýbrž jako občan novobydžovský. Jenom v křestních matrikách 17. pěšího pluku ve vojenském matričním úřadě ve Vídni (Wien I., Hofburg) jsou uvedena narození jeho dětí. Jsou to: Klára, narozená 2. ledna 1810 v Radie... (místo bohužel nečitelné), Karel František, narozený dne 2. října 1812 v Josefově. Kmotry poslednímu byli Karel Braun, plukovní lékař a Karel Hildebrand, setník téhož pluku, t. j. 17. Kromě těchto dvou dětí bylo nalezeno narození Josefa Klíče, roku 1809 v Josefově; poněvadž v době úmrtí svého otce 1817 není uveden v pozůstalostním spise, mám za to, že Josef zemřel v dětství. Také Klářiny osudy od doby úmrtí jejího otce jsou neznámy. Poslední zmínka o ní je v pozůstalostním spise a poté již nebyl záznam o ní nalezen. Zbývá jenom Karel František, otec Karla Václava Klíče, o němž můžeme hledati podrobnější osudy, ale hned o jeho dětství víme dosud málo. Se svou matkou a pravděpodobně i starší sestrou odstěhoval se do Rychnova nad Kněžnou a tam jistě navštěvoval obecnou školu. Tímto Karlem Klíčem počíná již české rodové uvědomení. Hledajíce příčinu toho, nechybíme v úsudku, že příčinou toho byl vliv a výchova jeho matky, pravděpodobně Češky, a prostředí české školy. Bude doloženo později, že toto národní uvě-

domení bylo opravdové a upřímné. Které jiné školy kromě obecné v Rychnově n. Kn. navštěvoval, o tom nevíme. Až teprve z jeho výučního listu vidíme, že se učil v Dobrušce u lékárníka Eustacha Khittla lékárnictví a to čtyři léta, od 1. XI. 1830 do 6. XI. 1834. Potom jako farmaceut praktikoval v Linhartově lékárně v Dobříši od 12. III. 1835 do 15. III. 1836 a další dva roky do 1. III. 1838 v Hostinném (Arnau) u Josefa z Iwonsky. Vysvědčení o učebné době a vykonané praxi obsahují obvyklou formu chvály a pilnosti.

Roku 1839 oženil se s Annou Teresií, rozenou Kellerovou (nar. 22. VIII. 1822 v Hrádku, ve farnosti Solopisky u Kutné Hory, dcerou Rudolfa Kellera, hostinského, a Marie, roz. Macháčkové; srov. tamní matriky lit. f. fol. 21). Z tohoto manželství vzešly dvě děti: Karel Václav⁵⁾, narozený 31. V. 1841 a Otilie, narozená 1842. Děti však brzy ztraili matku. Zemřela v Hostinném (Arnau) čp. 71, 6. X. 1843 teprve 21ti letá (matrika svazek XXXI, fol. 12).

Vdovec byl tehdy správcem továrny na papír v Hostinném (Arnau). Z pramenů v pražském magistrátě je patrné, že byl jako vedoucí závodu či dílovedoucí zaměstnán osm let ve čtyřech továrnách na papír. Pokud bylo zjištěno, byly to papírny v Rudě na Moravě a v Dlouhé Louči u Unčova. Odtud zúčastňoval se schůzí spolku »Svornost« v Praze a roku 1848 bouří v Praze; rodinná tradice vypráví, že se tehdy v Praze zúčastnil též bojů na barikádách. Již tenkrát byl ve spojení s prvními českými předáky a vlastenci: K. Havlíčkem, V. Hankou, P. Žirovnickým a P. Krolmusem. Potom byl stíhán a zachránil se útekem z Prahy. Roku 1849 se vrátil do Prahy a přijal místo ředitele papírny v Císařském mlýně u Bubenče. O jeho horlivém vlastenectví svědčí také to, že v prvních dobách svého pobytu v Praze byl pod policejní dohlídkou. Policejní hlášení z r. 1856 udává Klíče jako jednoho z účastníků Havlíčkova pohřbu. Z éry Klíčova pražského pobytu víme dále, že dne 10. srpna 1850 žádal o povolení bydlet mimo domovskou obec, neboť byl stále občanem města Hostinného (Arnau). Povolení se mu dostalo dekretem z 10. srpna 1850 na čtyři léta; později 10. července 1854 to bylo prodlouženo na delší čas. Škoda, že toho nevíme mnoho z let 1843-1849, také o jeho nedospělých dítkách, zda i děti s ním sdílely pouť po různých místech jeho zaměstnání na Moravě a v Čechách. Snad nejsme daleko od pravdy, soudíme-li, že tomu asi tak nebylo, že totiž děti pravděpodobně přes tuto neklidnou dobu byly vychovávány v rodině jeho zemřelé ženy v Hostinném (Arnau).

Když, jak již uvedeno, zakotvil v roce 1849 zase v Praze, v papírně v Císařském mlýně jako její ředitel, začal pomýšlet i na nový sňatek. Uskutečnil se 20. ledna 1851 v Bubenči (matr. lit. U., str. 80); pojal za manželku Julii rozenou Böhmovou, dceru Hynka Böhma, majitele domu v Bubenči a pachtýře Císařského mlýna, a

⁵⁾ Ottův Naučný slovník mylně píše rok narození 1850 a Mas. slovník naučný 1838.

Marie, rozené Pechové, dcery mlynáře ze Stehelčevsi. Také zde, jako u jeho otce, je pozoruhodný značný věkový rozdíl snoubenců. Kdežto vdovci Karlu Klíčovi bylo tehdy již 39 let, nevěsta byla teprve 19ti letá (narodila se v Praze dne 1. II. 1831, matr. u sv. Apolináře, lit. B. B. str. 355). Tento věkový rozdíl byl nápadný, když v té době je celá rodina v Praze pohromadě, a tu děti z prvního manželství, Karel, Václav a Otilie, jsou poměrně jenom o málo mladší, než jejich nová, nevlastní matka (to Karel jen o 10 let!). Nové manželství bylo obdařeno četnými dětmi. Již 18. října 1851 Bohumila, 1855 Anna, 8. září 1860 Otakar, 1863 Hynek, a po nich v Brně r. 1864 Jaroslav a 1872 Marie. S dětmi z prvního manželství celkem 8 dětí.

V místě ředitele papírny v Císařském mlýně Karel Klíč starší nesetřval. Vypravuje se, že se nepohodl s majiteli papírny anebo z jiné příčiny odešel; od roku 1850 věnoval se samostatnému podnikání a to nikoliv s úspěchem. Místo rodinné tradice nechme mluvit úřední spisy⁶⁾.

Ze spisů uložených na pražském magistrátě vysvitnou mnohé podrobnosti o podnikání Karla Klíče staršího v Praze po roce 1850. Jsou zde na příklad čtyři jím vlastnoručně psané žádosti z r. 1854, kterými žádá za udělení svolení k výrobě tušových a malířských barev; dále žádá o povolení k prodeji kreslířských a malířských potřeb a papíru. Později, r. 1858 Karel Klíč žádá dokonce o povolení továrního oprávnění k výrobě všech barev. Z příloh, jež jsou k těmto žádostem přiloženy, lze se dozvědět mnohé o životě a tehdejším trudném postavení otce K. V. Klíče, právě tak jako z různých jiných úředních šetření berního úřadu i úřadů pražských i venkovských. Podle příloh prvé žádosti Klíče staršího z 9. ledna 1854 dovidáme se kromě jiných již známých věcí také tu skutečnost, která by nám jinak zůstala neznáma, že totiž roku 1843 se mu dostalo měšťanského práva v Hostinném (Arnau) s právem šenku piva, čehož se však vzdal. (Bylo to asi v souvislosti s rodinou jeho první ženy, jejíž otec byl hostinským.) Pražský magistrát, zabýváje se Klíčovou žádostí o povolení výroby tušových a jiných malířských barev, vyzval jej, aby nejprve prokázal, že má dostatečné znalosti chemie a aby udal postup, jak chce tyto barvy vyrábět. Na toto vyzvání Klíč odpověděl velmi obšírným podáním, v němž celý postup výroby důkladně vyloužil a osvědčil tak nad veškeru pochybnost své, na tehdejší dobu velmi dobré znalosti chemie. Po tomto Klíčově vysvětlení pražský magistrát již neváhal a udělil mu patřičné povolení k výrobě a prodeji tušových, akvarelových a malířských barev a to do uvedeného domu na rohu Růžové a Jindřišské ulice; bylo to vázáno podmínkou, že bude platit výdělkovou daň a zaplatí 2 zl. konv. m. pro ústav chudých a dále s tím, že tento dekret nic nemění na jeho domovské příslušnosti.

Avšak výdělky z výroby a prodeje tohoto zboží nestačily k výživě manželky a tehdy již tři děti, to tím méně, protože roční nájem byl poměrně vysoký, 500 zl. Dále obchodu škodilo, že Klíč neměl povolení k prodeji jiných malířských potřeb, takže mnozí kupující nemohli být plně uspokojeni. Proto dne 22. srpna 1854 podal Klíč magistrátu novou žádost o to, aby směl provozovati obchod se všemi malířskými potřebami, štětci, tužkami, pravítky, rysovacími prkny, malířským plátnem, kreslicím papírem, havraními brky i paletami. Tuto žádost odůvodnil mimo jiné zdůrazněním, že řádně platí 8 zl. výdělkové daně i s 20% přírážkou.

⁶⁾ Podle záznamů na popisném úřadě v Praze bydlil Klíč, povoláním dílovedoucí v továrně na papír v Hostinném (Arnau) r. 1854 v domě čp. 941, II. r. 1855 v čp. 944, II a r. 1857 v čp. 641, I.

Ale magistrát žádost zamítl a to velmi rychle, již 5. září téhož roku, odůvodňuje zamítnutí tím, že prodej toho zboží v drobném povolití nelze, neboť prý přísluší jenom řádným třídním obchodníkům a obchodníkům s uměleckými předměty. Klíč, nedav se tímto neúspěchem odraditi, podal magistrátu 13. září 1854 o věci rozklad, prohlašuje zároveň, že v případě nevyhovění podá rekurs k místodržitelství; v námitkách uváděl, že kromě malířského papíru jde mu o prodej takřka všech takových předmětů, které se volně prodávají v prázdných průjezdech, tajblhause a jinde a že tudíž v těchto případech také nejde o obchody uměleckými předměty nebo řádné třídní obchodníky. Není divu, že po tomto rozkladu a snad také proto, že o věci nyní rozhodoval jiný referent, byl Klíčovi povolen prodej všech uvedených potřeb, dokonce také papíru. Zdá se, že obchod nyní začal kvéstí a také jím vyrobené barvy získávaly si poněkud oblibu, takže Klíč začal pomýšlet na továrnickou výrobu. Dne 28. dubna 1858 žádal místodržitelství tentokrát již z domu 641/I za přeměnu jeho dosavadní živnosti na jednoduchou tovární výrobu. Také tuto žádost místodržitelství po prvé zamítlo dne 2. července téhož roku s odůvodněním, že tovární oprávnění vyžaduje většího kapitálu a většího odbytu, jakého prý u Klíče není. Tohoto názoru místodržitelství nabylo šetřením okresního magistrátu čtvrtního, který byl místodržitelství podal zprávu, že žadatel disponuje provozovacím kapitálem jen asi 2000 zl., které má na hotovosti a v zásobách zboží, že v domě čp. 738/II má krám a výrobu jenom s pěti lisy a skladiště hotových výrobků v domě čp. 641/I; ani jinak prý nejsou žadatelovy poměry dobré, neboť má čtyři nezaopatřené děti, z nichž tři jsou doma a pět osob je zaměstnáno v živnosti. Tak nezbylo Klíčovi nic jiného, než hledati společníka s kapitálem. Naleznuv jej v osobě Jindřicha Spohra, uzavřel s ním Klíč společenskou smlouvu a oznámil to obchodnímu soudu, který zaprotokoloval nové utvořenou firmu Kletsch a Spohr dne 15. listopadu 1858. Společensví však zřejmě nedělalo dobrotu a tak sotva po půlročním trvání již 1. a 4. května 1859 byl ohlášen konkurs a 28. téhož měsíce bylo zahájeno soudní vyrovnávací řízení s věřiteli. Bylo prodáno hotové zboží, svršky obou majitelů a po zaplacení některých splatných pohledávek byl získán celkový obnos 7.256 zl. 26 kr.; věřitelům bylo možno nabídnouti vyrovnání 30.4/6%, s kteroužto kvotou se věřitelé spokojili, vyrovnání bylo skončeno 14. listopadu 1859 a firma z rejstříku vymazána 17. září 1860. Po této likvidaci zbylo Klíčově manželce celkem 246 zl. 3 kr. Tou dobou oba majitelé firmy, jak je ze spisů zřejmé, již v Praze nebyli; vyplývá to také z mnohých spisů úřadů hlavně finančních, které, vymáhající různé poplatky jako výdělkové daně, komorní příspěvky, celní poplatky za rok 1860, marně Klíče v Týnském dvoře hledali. Tento tehdy již byl s rodinou v papírně firmy Bratři Spiro v Červené Řečici u Pelhřimova, zaměstnán jako tovární ředitel. Zdá se, že se mu tam valně nevedlo a že tam nehodlal zůstat; svědčí o tom protokol, který tam byl s ním sepsán 15. srpna 1860, a v němž Klíč prohlásil, že v době dvou až tří týdnů hodlá toto místo opustiti.

O pobytu Karla Klíče staršího v Praze a o jeho obchodních nezdarech třeba dodat, že jeho nejstarší syn, ač tehdy teprve 22ti letý, chtělje otci v jeho tísnivých poměrech pomoci, zakročil dne 22. prosince 1862 jako akademický malíř vlastnoruční německou žádostí u pražsk. magistrátu o povolení k otevření litografického závodu s jedním tiskařským lilem v domě čp. 16/I. K této své žádosti přiložil dvě vysvědčení »Akademie výtvarných umění společnosti vlasteneckých přátel umění v Praze« z 1. března 1859 v originále; vysvědčení podnes zůstalo ve spisech. Žádost doprovodil K. V. Klíč mladší poznámkou, že jestliže by magistrát chtěl další doklady, aneb chtěl-li by se přesvědčiti o jeho litografických znalostech, že prvé hned na vyzvání dodá a druhé doloží složením praktické zkoušky a dokáže předložením ukázek. Ale magistrát si dal na čas. Když teprve 26. února 1863 mladého Klíče vyzval, aby v osmi dnech prokázal k zamýšlenému podniku dokumentárně podle § 19 živnostenského řádu požadované všeobecné vzdělání, Klíč tak nečinil a tím od své žádosti

upustil; ba ani vysvědčení přiložené k žádosti si nevyzvedl, odešel s otcem do Brna a více se do Prahy nevrátil. Otec a syn se totiž rozhodli, že využijí tehdejšího u nás počínajícího rozvoje fotografie, přestěhují se do Brna a tam si založí novou existenci na této nové vymoženosti; zřídí si v Brně fotografický atelier.

Příchodem do Brna nebylo Karlu Klíčovi staršímu starostí existenčních; vždyť ještě v Brně, jak již řečeno, přibývalo mu dětí. Syn Karel Václav byl tehdy sice již samostatný a také Otilie byla provdána, přes to však rodina po smutných koncích pražského podnikání byla pro začátky nové existence velmi početná. V Brně v tehdejší Novoveselé ulici, nyní U solnice, naproti tehdejšímu místodržitelství, založili tedy Karel Klíč starší spolu se synem Karlem Václavem r. 1864 fotografický atelier a nazvali jej »Rafael«. Zdá se, že brněnské prostředí konečně přineslo rodině kýženého uklidnění, přes to, že začátky i zde musely býti neobyčejně těžké; rodina přišla do Brna takřka bez prostředků. (Ještě ještě v paměti dosud žijící Bohumily, dcery Klíče staršího, jak museli všichni příslušníci rodiny přiložit ruce k dílu. Pomáhali ve fotografickém atelieru, děvčata šila vojenské komisní prádlo.) Léta 1864 a 1865 byla asi v Klíčově rodině nejkritičtější; potom nastal sice pozvolný, ale přece jen jistý obrát k lepšímu, možno říci i blahobytu.

Rozmach a obliba fotografie v širokých lidových vrstvách vzrůstala a nečekané zvýšení obrátu v živnosti bylo způsobeno v neposlední řadě též přechodným ubytováním pruských vojáků v Brně. Přemnozí z nich se dávali na památku fotografovat. Tím přibývalo také práce a tak opět i děvčata musela pomáhati v atelieru s retuší. Když se starý Klíč částečně zbavil existenčních starostí, začal se zase věnovati životu veřejnému a národnímu. Všechny české spolky v Brně získaly v něm horlivého člena a obětavého podporovatele. Poctivost a píle v závodě a jeho vlastenecká činnost v brněnské společnosti způsobily, že vzkvétá i živnost a atelier »Rafael« jako jeden z prvních českých závodů v Brně se stával vyhledávanějším a známým po celém moravském venkově.

Po rušném životě zemřel Karel Klíč starší v Brně dne 11. srpna 1886 ve stáří 74 let na krční rakovinu, která mu ztrpčila poslední léta jeho života.

Z jeho dětí Otilie se provdala za Lukeše a potom za Menzla; zemřela v Berouně r. 1922; žije dosud její vnučka, provdaná za odb. učitele Ponrta ve Sv. Janě pod Skálou.

Bohumila zůstala svobodná a žije již 90letá v Brně. Anna se provdala do Vídně (Wien) za vrch. oficiála Springera; zemřela r. 1937. Hynek se stal sazečem, přestěhoval se zpět do Prahy, kde předčasně zemřel 21. října 1899. Otakar převzal s bratrem Jaroslavem atelier »Rafael« a vedl jej s ním společně až do své smrti 1921; po té sám Jaroslav, který zemřel r. 1928. Oba bratři měli jen mužské potomstvo; starší syn Jaroslavův Karel zemřel r. 1920. Oba bratři zanechali po stejnojmenných synech, Otakar Otakara, pisatele tohoto článku, a Jaroslav Jaroslava, který nyní vede trvající atelier »Rafael«. Z dětí Karla Klíče staršího vynikli světovými vynálezy již vzpomínaný Karel Václav Klíč.

Vynálezce Karel Václav Klíč.

Nakonec přehled životopisných dat o nejbohatším květu Klíčova rodu.

Roku 1841 dne 31. května narodil se Karel Václav Klíč v Hostinném (Arnau). Ve svém rodišti chodil nejprve do obecné školy. Pokud skrovné zprávy z oné doby svědčí, navštěvoval potom reálku v Praze. Když však na otce v té době dolehly značné hmotné starosti, musil svá studia přerušiti a vypomáhal svému otci v laboratoři. Jeho strýc, matčin bratr, bydlící v Hostinném (Arnau), u něhož též Klíč ztrávil nějaký čas, když otec tak těžce zápasil o existenci, upozornil otce na nevšední malířské nadání synovo; i byl poslán na malířskou akademii do Prahy, kde byl — ač mlád — přijat již kolem roku 1856. Toto studium však opět musel na čas přerušiti a vydělával si i mimo Prahu příležitostnými pracemi malířskými. Jeden čas byl usazen dokonce na Kladně, kde působil jako vykrajovač šablon a sochař. Poté se vrátil zase do Prahy, kde ukončil svá studia a akademii. Když asi roku 1858 obchodní nezdary jeho otce vyrovnáním firmy dosáhly vrcholu, rozhodl se pomoci otci tím, že se s otcem věnoval řemeslné fotografii; toto rozhodnutí určilo jeho příští životní dráhu.

V Brně roku 1864 spolu s otcem založil fotografický atelier »Rafael«. Byl tu činným až do roku 1866, ve volných chvílích se věnoval umění a téhož roku spolu s redaktorem Františkem Vymazalem začal vydávati politicko-humoristický časopis »Veselé listy«. Atrakcí tohoto časopisu byly Klíčovy ilustrace a karikatury, které z opatrnosti podepisoval pseudonymem Č. Maixner. I jiným časopisům přispíval kresbami pod pseudonymem »Šperhák«. Vydávání časopisu bylo brzy zakázáno, nicméně umělec Č. Maixner na sebe upozornil uherskou tiskovou kancelář a po odhalení inkognita vyhověl Klíč nabídce a přešel r. 1867 do Vídně (Wien); r. 1868 přijal úkol karikaturisty v humoristickém časopise »Borzem Janko« v Budapešti. Příštího roku 1869 se vrátil znovu do Vídně (Wien) a založil humoristický časopis »Der Floh«, později »Die Humoristischen Blätter«. Jako vydavatel a kreslič začal se již tehdy zabývati otázkou racionálního zhotovování štočků a z této snahy vznikly potom významné vynálezy na poli reprodukční techniky. Dne 12. května 1870 se oženil s Marií Fischerovou, která, třebaže národnosti německé, respektovala vždy jeho národnostní cítění a byla mu vždy věrnou družkou života, majíc nevšední pochopení pro všechny jeho umělecké snahy. Roku 1873 vstoupil Klíč do Fotografické společnosti ve Vídni (Wien) a roku 1875 vydal tehdy velmi příznivě přijatou Obrázkovou knihu pro staré mládence (»Bilderbuch für Hagestolze«) se sty roztomilých perokreseb. Poněvadž dřevorytecká práce nemohla Klíče uspokojiti, snažil se o nový způsob ilustrační, o rozložení obrazu na půltony, mnoha a mnoha pokusy. To vedlo k tomu, že roku 1876 použil po prvé pigmentového papíru za účelem tisku z výšky a k vynálezu heliogravury v sylvestrovské noci r. 1877; heliogravura je též zvána klíčotypií.

po umělecké stránce jest nejdokonalejší fotomechanickou reprodukcí. Klíč však nezůstal při tomto vynálezu, i snažil se mnohými pokusy o další vynálezy v tisku tkanin. Tento jeho vynález získala firma Storey Brothers Oilcloth v Anglii, kde si jím Klíč získal u majitelů závodů neomezenou důvěru. Roku 1879 dostal Klíč za své vynálezy stříbrnou medaili Voigtländrovu a roku 1881 byla heliogravura zavedena do praxe Angerem ve Vídni (Wien).

V letech 1882 vykonal za účelem zužitkování svých vynálezů první cestu do Belgie a r. 1883 za týmž účelem navázal styky s Anglií. Výsledkem jeho badání na poli hlubotisku bylo první leptání hlubotiskového válce a vynález stíracího hlubotisku r. 1890. Téhož roku navázal spojení opět se Storey Brothers v Lancasteru v Anglii, kam r. 1891 přesídlil; výsledkem toho bylo zřízení velkého závodu Rembrandt Intaglio Printing Comp. Ltd. dne 7. srpna r. 1895; zde si Klíč výhodnými smlouvami založil budoucí blahobyť; byl tu technickým ředitelem podniku. V Anglii byl Klíč činný též umělecky hlavně jako portrétista a získal si v tom veliké obliby; také příspěvky do humoristického časopisu »Puck«. Roku 1897 Klíč opustil Anglii již 56letý a přesídlil znova do Vídne (Wien), kde žil až do své smrti ve vile XIII. okresu Aufhofstrasse 18. Časem odtud dojížděl do Anglie, aby dozíral na provoz závodu. Ještě r. 1902 si dal patentovati vynález výroby linolea se vzorem procházejícím celou hmotou, Inlaid-Linoleum. Od roku 1914, kdy dne 13. dubna zemřela jeho manželka, žil ve Vídni (Wien) již na odpočinku do své smrti dne 16. listopadu 1926. Pochován jest na hřbitově v Hietzingu po boku své choti. Pohřbu zúčastnil se za býv. republiku též tehdejší její vídeňský vyslanec a mimo Klíčovu rodinu mnoho přátel jakož i zástupci příbuzných povolání, škol a úřadů. Nad hrobem promluvil ředitel grafické školy a výzkumného ústavu Dr. Rudolf Junek z Vídne (Wien) a ing. Robert Urban, ředitel pražského Technologického musea.

Končím slovy, která napsal Němec vládní rada prof. Karel Albert z Vídne (Wien) ve své monografii o Klíčovi:

»Odborníky Klíč nemůže býti zapomenut. Nechť jeho národ činí totéž!«